

ANDREJA ŽAGARA
KULTŪRAS ATBALSTA UN
ATTĪSTĪBAS FONDS

2016.gada 30.jūnijā
Informācija medijiem

Pirmo reizi Latvijā Roberta Vilsona iestudējums. Kuri ir ikoniskākie režisora darbi?

Šāgada augustā Latvijā pirmo reizi tiks izrādīts pasauleslavenā režisora, teātra un audio-vizuālo mediju mākslinieka Roberta Vilsona un leģendārās mākslas personības Mihaila Barišņikova otrais kopdarbs – monoizrāde “Vēstule cilvēkam”. Vilsons aktīvi darbojas mākslas pasaulē jau no 60to gadu beigām, taču Latvijā viņa darbi vēl nekad nav bijuši skatāmi. Kuri ir Vilsona ikoniskākie iestudējumi, kas visspilgtāk demonstrē viņa daiļradi?

“Katrs Vilsona uzvedums kļūst par spilgtu mākslas notikumu. Tie ir vizuāli piesātināti, maģiski un vienlaikus tehniski sarežģīti. Deviņdesmito gadu beigās, vadot Operu, es vēlējos viņa darbus izrādīt Rīgā un uzsāku sadarbību ar Robertu Vilsonu, taču tolaik, ar visu Latvijā pieejamo gaismu aprīkojumu, viesizrādes nebija realizējamas. Tāpēc ar patiesu gandarījumu tagad organizējam Vilsona un Barišņikova jaunākā kopdarba “Vēstule cilvēkam” viesizrādes Rīgā” stāsta Andreja Žagara Kultūras atbalsta un attīstības fonda valdes priekšsēdētājs Andrejs Žagars.

Andreja Žagara kultūras atbalsta un attīstības fonds apkopojis un aicina iepazīt leģendārākos Vilsona iestudējumus.

KA kalns un GUARDenia terase: stāsts par ģimeni un dažiem cilvēkiem, kuri mainās //
KA MAOUNTAIN AND GUARDenia Terrace: a story about family and some people changing (1972)
<https://vimeo.com/46089267>

Pirmo un vienīgo reizi iestudējums, kura autors ir Vilsons un “Byrd Hoffman School of Byrds”, tika demonstrēts 1972.gadā Irānā, Širāzas mākslas festivālā. Tas ilga septiņas dienas jeb 168 stundas, un tajā līdzdarbojās aptuveni 700 cilvēku, turklāt ne tikai profesionāli mākslinieki, bet arī vienkārši cilvēki, kurus Vilsons sastapa Širāzas tirgū.

“Es vēlējos vērot dzīvi, kāda tā ir un padarīt to par īpašu... Kāds cep maizi vai gatavo salātus, vai vienkārši malko tēju...ja es to uzskatīšu par interesantu esam. (..) Tas viss kā atvērts logs uz parastiem un neparastiem notikumiem, kuri mijiedarbojas,” režisors par savu izrādi rakstīja Ņujorkas Modernās mākslas muzeja izstādes “Mūsdienu Irāna” katalogā.

Einšteins pludmalē / Einstein on the Beach (1976)
<https://www.youtube.com/watch?v=sMb2f-m7iM>

Šī Vilsona un komponista Filipa Glāsa opera pēc tās pirmizrādes Aviņonas festivālā Francijā plaši tika dēvēta par 20.gadsimta izcilāko mākslinieciskāko sasniegumu, tomēr tā izrādīta ir visai reti.

“Einšteins pludmalē” lauž visus operas kanonus. Glāss tradicionālo operu pavadošo orķestri aizstāja ar sintezatoriem, koka pūšamajiem instrumentiem un Filipa Glāsa ansambļa vokāliem. Iestudējums atkāpjas no stāstījuma formas - darba izmantota spilgtu attēlu sērija, kas pretstatīti abstraktām deju ainām.

“Iespējams, ka darbs “Einšteins pludmalē”, līdzīgi kā pats Einšteins, ir pārspējis pats sevi. Tas nav vairs nav tikai sava laika apliecinājums, bet drīzāk kas pārlaicīgs... Einšteinu [pludmalē] ir jaredz

atkal un atkal, to vajag iepazīt un izgaršot... un kā pieredzi atcerēties visu mūžu,” rakstīja “The New York Times” kritiķis Džons Rokvels.

Melnais jātnieks: burvju ložu liešana / The Black rider: The Casting of the Magic Bullets (1990) <https://vimeo.com/8692708>

Šo operu - muzikālo fabulu avantgarda stilā - Roberts Vilsons radīja sadarbībā ar amerikāņu rakstnieku Viljamu Berouzu un mūziķi Tomu Veitsu. Stāsts ir balstīts uz vācu pasaku “Mednieks”, kur kāds klerks noslēdz darījumu ar pašu nelabo, lai iekarotu savu mīļoto, kura galu galā mirst no viņa paša rokas.

Neskatoties uz saistību ar folkloru, libretā ir saskatāmas arī autobiogrāfiskas atsauces uz paša Berouza dzīvi, proti, dzērumā, attēlojot skatu no Vilhemla Tella leģendas, Berouzs nošavis pats savu sievu.

“Vilsons kungs ir skatuves mākslas burvis. Attālinoties no “Einšteina pludmalē” estētiskajiem nenasniedzamā meklējumiem, izrādē “Melnais jātnieks” viņš drīzāk ir leļļu teātra aktieris un nepārspējamo efektu burvju mākslinieks. Kopējais vizuālais koncepts rada vācu ekspresionisma, japāņu kabuki un amerikāņu vodevilas sajaukumu, muzikālās komēdijas un mēmā kino saspēli,” tā “The New York Times” autors Stīvens Holdens.

Madama Butterfly (1992) <https://www.youtube.com/watch?v=cuSS1ITtQZQ>

Vilsons interpretācijas par vienu no spilgtākajiem un vienlaikus traģiskākajiem sievietes tēliem operas vēsturē pirmizrādi piedzīvoja 1993.gadā Parīzes Nacionālajā Operā.

“Šis iestudējums ir viens no Vilsons ikoniskākajiem darbiem, kas atspoguļo viņa māksliniecisko rokrakstu. Scenogrāfija, kustību partitūra un emociju izpausmes ir minimālistiskā stilā,” skaidro Žagars.

Tērpus šim operas uzvedumam darinājusi Frīda Parmedžiani (Frida Parmeggiani), kas no 1978.gada līdz pat 2008.gadam bija pieprasītākā kostīmu māksliniece Eiropā. Savukārt horeogrāfiju iestudēja nu jau aizsaulē aizgājušais japāņu mākslinieks Suzuši Hanajagi (Suzushi Hanayagi).

Vilsons vēlējās iestudēt izsmalcinātāku “Madama Butterfly” versiju, atkāpjoties no tradicionālajām japāņu kultūras klišejām, piemēram, ziedošie sakuras ķirši, japāņu valodas atdarinājumi utt.

HAMLETS: monologs // HAMLET: a monologue (1995)

<https://www.youtube.com/watch?v=WpzgbMnEDko>

Mono izrāde, kuru Vilsons gan pats režisēja, gan tēloja galveno lomu, ir balstīta uz atsevišķām Šekspīra traģēdijas daļām.

“Pirms dažiem gadiem cilvēki sacīja, ka mani neinteresē vārdi, tāpēc izlēmu – kāpēc ne, es iestudēju “Hamletu”. Tas bija liels izaicinājums un es uzskatu, ka ir svarīgi šādus izaicinājumus pieņemt. Iespējams, “Hamlets” ir izcilākā luga un izcilākais teksts kāds jebkad ir sarakstīts,” savā autobiogrāfijā minēja Vilsons.

Sākotnēji Vilsons bija domājis iestudēt izrādi ar plašāku aktieru trupu, taču galu galā izlēma izaicināt sevi un tēlot galveno lomu pats. Izrāde bija kā monologs, kā sapņainas atmiņas par lugu. “Darbs veidots kā retrospekcija, kur Hamlets citē Ofēliju, Ģertrūdi un citus tēlu. Izrāde notiek Hamleta prātā. Tā sākas un beidzas ar viņa pēdējiem vārdiem,” stāsta Vilsons.

I La Galigo (2004) https://www.youtube.com/watch?v=yuAV5u4_e5E

Trīs stundu garā izrāde, kura ir bagāta Vilsonam raksturīgajiem gaismas efektiem, ir balstīta uz indonēziešu eposu, kas tapis laika posmā no 13. līdz 15.gadsimtam un kuru adaptējusi Roda

Grauere (Rhoda Grauer). Iestudējumā darbojas 53 dejotāji un mūziķi, kuri visi ir indonēzieši, pārsvarā no Indonēzijas Sulavesi salas, tai skaitā vēl daži atlikušie Sulavesi cilts "bissu" šamaņi.

Šajā izrādē Vilsons demonstrē sev raksturīgo ekspresionismu, māksliniecisko līdzekļu blīvumu, ko apliecina gan aktieru, gan mūzikas izvēle. Iestudējumā 12 mūziķi spēlē 70 dažādus nacionālos instrumentus.

"I La Galigo" pirmizrādī piedzīvoja trupas mājas pilsētā, proti, Sulavesi galvaspilsētā Makasarā.

Protams, Roberta Vilsona mākslinieciskā darbība teju ne mirkli nav apstājusies, tādēļ vērta pieminēt dažus spilgtākos jaunākos darbus. Piemēram, izrāde "Puškina pasakas" (2015), "Ādama kaislība" (2015), "Melnie" (2014), "1914" (2015), "Vecā sieviete" (2013), kas iestudēta kopā Vilemu Defo un Mihailu Barišņikovu u.c.

"Lietuvas un Igaunijas skatītājiem jau ir bijusi iespēja baudīt viņa iestudējumus, tāpēc man ir prieks, ka beidzot Vilsona darbs būs skatāms arī Latvijā. Esmu pārliecināts, ka ikviens Vilsona darbs ir jaudīgs mākslas fakts, kas pārsteidz un satricina. Līdzīgi ir arī ar monoizrādi "Vēstule cilvēkam", kas no 3. līdz 7. augustam būs skatāma Latvijas Nacionālajā operā," pauda Žagars.

Izrāde, kuras pamatā ir izcilā baletdejotāja Vāclava Nīžinska dienasgrāmatas un kura savu pirmizrādi piedzīvoja pērn Spoleto, Itālijā, šogad turpina pasaules turneju, kurā iekļauta arī Barišņikova dzimtā Latvija. Viesizrādes organizē "Andreja Žagara kultūras atbalsta un attīstības fonds" sadarbībā ar Aleksandru Šenkmanu un kompāniju "Riga Art Festival". Tālrunis uzziņām un VIP rezervācijai 27799977

Biļetes uz Barišņikova un ikoniskā amerikāņu režisora Roberta Vilsona kopīgi radīto monoizrādi "Vēstule cilvēkam" joprojām ir pieejamas ["Biļešu serviss"](#) tirdzniecības vietās un tiešsaistē. Biļešu cena sākot no 70 eiro.

Andreja Žagara kultūras atbalsta un attīstības fonds ir dibināts ar mērķi veicināt un attīstīt augstas raudzes kultūras projektus, īpaši izceļot mūzikas un mākslas nozares, piesaistot valsts, mecenātu un Eiropas fondu finansējumu.

Papildu informācija medijiem:

Tija Ezeriņa, „Public ID Group” projektu direktore

Mob.tālr.: 29719893, e-pasts: tija.ezerina@publicid.lv